

Прогноз фітосанітарного стану та рекомендації щодо захисту основних сільськогосподарських рослин у господарствах Херсонської області в липні 2025 року

Фітосанітарний стан сільськогосподарських культур у липні визначатимуть насамперед погодні умови та вчасність проведення захисних заходів. На просапних культурах посиленої уваги вимагатимуть листогризучі та підгризаючі совки, стебловий (кукурудзяний) метелик, сисні шкідники (трипси та кліщі).

На плодкових культурах та виноградниках – плодожерки та хвороби, на овочевих культурах – комплекс шкідливих організмів.

Особливу увагу приділити розвитку та поширенню небезпечного багатоїдного шкідника – сарани.

Багатоїдні шкідники

Саранові

У липні триватиме живлення саранових, личинки яких переходитимуть у старші віки. Після окрилення відбуватиметься парування, яке активно проходитиме в денний період за високих температур.

У західних та центральних районах вже спостерігається початок окрилення личинок, в північних районах на неугіддях продовжується живлення личинок III-IV віків шкідника. Середня чисельність шкідника коливається від 0,5 до 5,0 екз./м², в вогнищах до 80 екз./м².

Цьогоріч склалися сприятливі погодні умови для розвитку саранових. У межах Борозенської сільської територіальної громади Бериславського району в червні спостерігалось масове розмноження небезпечного багатоїдного шкідника – сарани, зокрема **італійського пруса** (*Calliptamus italicus*) та пошкодження ним посівів соняшника. В інших районах області чисельності шкідника вище ЕПШ не виявлено. Але ймовірність розповсюдження сарани майже в усіх районах області залишається досить високою. Враховуючі розтягнутість періоду відродження саранових слід постійно проводити моніторинг місць резервації, неугідь, лісосмуг, узбіч доріг, пасовищ. Обстеження необхідно проводити рано вранці або пізно ввечері, коли саранові перебувають на рослинах у стані відносного спокою.

Обприскування проводять за чисельності личинок італійського пруса 2–5 екз./м², нестадних саранових – 10–15 екз./м². Основну масу личинок стадних саранових слід ліквідувати до закінчення розвитку третього-четвертого віків, до окрилення сарани. Обробки проводять вранці та ввечері, коли комахи перебувають на рослинах. Осередки підвищеної чисельності слід локалізувати дозволеними препаратами на основі однієї із діючих речовин: альфа-циперметрин, 100 г/л; лямбда-цигалотрин, 50 г/л; хлорпірифос, 500 г/л + циперметрин, 50 г/л; лямбда-цигалотрин, 106 г/л + тіаметоксам, 141 г/л; ацетаміприд, 200 г/кг; піриміфос-метил, 500 г/л; ацетаміприд, 100 г/кг + лямбда-цигалотрин, 30 г/кг; люфенурон, 50 г/л. За температури повітря вище 25°C ефективніші фосфорорганічні інсектициди або суміші препаратів.

Совки

В агроценозах області протягом липня ймовірний підвищений рівень чисельності та шкодочинності гусениць **листогризучих совок – капустиної, гамми, С-чорне, конюшинової, горохової, бавовникової, помідорної, люцернової, та підгризаючих – озимої, окличної**, які продовжать своє харчування у першу чергу на неугіддях та на просапних культурах, багаторічних травах та овочевих культурах, де не були своєчасно проведені захисні заходи. Нагадуємо, що практично весь липень триватиме безперервний літ метеликів, додаткове харчування, спарювання, яйцекладка та відродження гусениць цих лускокрилих шкідників.

За умов помірних температур, достатнього зволоження можлива підвищена чисельність та шкідливість лускокрилих комах на **багаторічних травах**, посівах **технічних, просапних, овочевих** та інших культур. Але, необхідно пам'ятати, що високі температури і низька вологість повітря в період статевого розвитку метеликів позбавляє їх необхідного живлення нектаром і водою, що призводить до низької плодючості або повної безплідності самиць, а при температурі повітря вище 27°C проходить висихання яйцекладки та збільшується смертність гусениць шкідника.

В осередках високої щільності гусениць совок (ЕПШ у посівах просапних - 3-8 екз./м²) слід застосовувати інсектициди згідно «Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні», з дотриманням регламентів їх застосування. Краще застосовувати суміші фосфорорганічних і піретроїдних препаратів у половинних нормах їх витрат.

Інсектициди доцільніше застосовувати в період виплодження гусениць та появи другого віку, а також у вечірні години, коли гусінь харчується на рослинах. Застосування інсектицидів у плантаціях томатів, баклажанів, перцю проти гусениць помідорної, бавовникової, інших совок необхідно проводити до початку плодоутворення.

Серед агротехнічних прийомів застосовують – розпушування міжрядь в період вегетації на пізніх просапних та овочевих культурах, знищення бур'янів і квітучих нектароносів.

Лучний метелик

На **неугіддях** в липні продовжиться літ, яйцекладка, відродження та харчування гусениць II покоління лучного метелика.

Загрозу ушкодження слід очікувати на посівах **багаторічних трав, овочевих, соняшнику**, де триватиме розвиток гусениць другого покоління. Оптимальними умовами для розвитку гусениць молодших віків будуть температура 25°C і висока відносна вологість повітря. Для гусениць старших віків температурний оптимум 20-32°C, а відносна вологість повітря 45-95%.

Хімічні обробки проводять за перевищення економічних порогів шкодочинності: соняшник – 8-10 екз./м² у фазі 4-6 листків, 20 – формування корзинок, цвітіння; овочеві культури 8-10 екз./м²; кукурудза – 15-20 екз./м² (за умов прохолодного достатньо вологого вегетаційного періоду ЕПШ у 1,2 рази вищі).

До застосування на посівах соняшнику, кукурудзи рекомендовано інсектицид Децис f-люкс, ЕС КЕ з нормами використання 0,3-0,5 і 0,4-0,7 л/га відповідно на насінниках багаторічних трав – Актеллік 500 ЕС, КЕ 1,0-1,5 л/га.

Обмеження масового розмноження лучного метелика із місцевих резервацій досягається застосуванням повного комплексу організаційно-господарських, агротехнічних, біологічних та хімічних заходів. А також вчасного виявлення вогнищ фітофага та суворого дотримання строків і норм витрати інсектицидів з урахуванням віку гусениць.

Стебловий (кукурудзяний) метелик

У посівах кукурудзи, соняшника, проса та інших товстостеблих рослин триватиме літ метеликів, відкладання яєць, виплодження та живлення гусениць стеблового метелика. Оптимальні показники вологості (відносна вологість повітря 80%) та температури (23-28°C) повітря в цей період, сприятимуть нормальній життєдіяльності всіх стадій фітофага та формуванню осередків підвищеної чисельності та шкідливості стеблового (кукурудзяного) метелика. Підвищений температурний режим і низька вологість повітря викликатиме часткову або повну загибель яйцекладок та гусениць молодших віків.

Обприскування посівів інсектицидами Ампліго 150 ЗС, ФК, 0,2-0,3 л/га, Децис f-люкс, ЕС КЕ, 0,4-0,7 л/га, Карате 050 ЕС, КЕ, або Карате Зеон 050 СС, СК, Рубін, КЕ, 0,2 л/га, Кораген, 20 КС, 0,15 л/га, проводять за наявності понад 18% рослин з яйцекладками кукурудзяного метелика або 6-8% рослин з гусеницями кукурудзяного метелика чи бавовникової, інших совок І і ІІ віків, або 1-2 гусениці на рослину.

Погодно кліматичні умови весни 2025 року були складними для зернових колосових культур через контрастну погоду, включаючи приморозки, посуху та нерівномірні опади. Через ґрунтову посуху у озимій пшениці спостерігається слабе формування репродуктивних органів (маленький колос). В результаті комплексної дії посухи та весняних заморозків, завдано значної шкоди посівам озимих зернових, озимому ріпаку, гороху та іншим ярим культурам.

Зернові культури

В другій декаді червня розпочалося збирання озимих зернових культур. В північній частині області на посівах ще нескошених озимих і ярих зернових культур молоді окрилені **клопи шкідливі черепашки** будуть інтенсивно житися зерном для накопичення в тілі поживних речовин. Пошкодження зернівки в цей період викликатиме погіршення якісних та посівних показників зерна. Ефективним прийомом зниження чисельності клопа, збереження посівних та товарних якостей зерна є швидке і в стислі строки збирання врожаю. Після накопичення жирової маси клопи відлітатимуть у місця зимівлі (І-ІІІ декади липня). Строки відльоту шкідника з поля в місця зимівлі зумовлюється його фізіологічним станом, метеорологічними умовами та строками збирання врожаю.

Хлібні жуки та імаго **туруна (жужелиці)** пошкоджуватимуть зерно в колосках **пшениці, ячменю**, що осередково може призвести до зменшення маси зерна. Живлення більшості жуків хлібної жужелиці продовжується, фітофаги

зосереджуватимуться в місцях накопичення та втрати зерна. Після дохарчовування жуки впадуть в літню діапаузу. Хлібні жуки у липні спарюватимуться та відкладатимуть яйця в ґрунт на парах і просапних культурах.

В посівах **кукурудзи** продовжуватимуть розвиватися і шкодити **попелиці, цикадки, стебловий (кукурудзяний) метелик, бавовникова** та інші види совок. Захист посівів досягатиметься проведенням агротехнічних, біологічних та хімічних заходів.

Із хвороб за помірних температур та підвищеної вологості можуть проявлятися, особливо за відсутності протруєння насіння, **пухирчаста**, в меншій мірі **летюча сажка**, плямистості листя.

Технічні культури

Скрізь посіви **соняшнику** заселятимуть за жаркої посушливої погоди – **геліхризова попелиця, трипси, звичайний павутинний кліщ**, а **цикадки** за теплої погоди з підвищеною вологістю повітря. Повсюдно за порушення сівозміни та недотримання основних вимог технології вирощування культури, у стеблах соняшнику розвиватимуться личинки спеціалізованих шкідників **соняшникових шипоноси і вусача**. Осередково відмічатиметься розвиток та шкідливість гусениць **соняшnikової вогнівки**, від пошкоджень якої можливе погіршення якості насіння соняшнику, насамперед нестійких сортів культури (не панцерних сортів).

Повсюди ймовірне пошкодження насіння **клопами** (ягідним, польовим, люцерновим), що спричинятиме пустозерність та щуплість. У вогнищах, передусім на забур'яненних квітучою рослинністю посівах залишається висока вірогідність пошкодження рослин гусеницями **підгризаючих і листогризухих совок, лучного метелика, стебловим кукурудзяним метеликом, сараною**. Пошкодження цими шкідниками більш помітні у разі пізніх строків сівби соняшника.

За теплої з періодичними опадами погоди у посівах поширюватимуться **біла і сіра гнилі, пероноспороз, фомоз, фомопсис, альтернаріоз, іржа** та інші хвороби. На посівах, де недотримується сівозміна та порушується агротехніка, а також де для сівби використовувалися сприйнятливі до ураження гібриди соняшнику, паразитуватиме **вовчок**.

На пізніх посівах соняшника, **до цвітіння**, при заселенні попелицею понад 20% рослин і наявності на кожній 40-50 екз. та за відсутності ентомофагів посіви рекомендовано обприскувати інсектицидом Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га та іншими дозволеними до використання інсектицидами. За наявності клопів (ЕПШ 2 екз. на кошик), соняшникової вогнівки (ЕПШ 3 екз. на кошик) обробляють дозволеними до використання препаратами. Вогнища лучного метелика II покоління (20 екз. на кв.м) знешкоджують діміліном, фуфаномом.

За умов очікування епіфітотії гнилей кошиків рослини захищають фунгіцидами Танос 50, ВГ 0,4-0,6 кг/га; фомопсису, несправжньої борошнистої роси – Аканто плюс 28, КС 0,5-1,0 л/га; Амістар Голд 250 SC, КС 0,5-1,0 л/га.

Першу обробку дозволеними фунгіцидами проводять на початку цвітіння, другу – через 14 діб.

Овочеві, баштанні культури та картопля

У посадках *пасльонових* культур продовжать шкодити жуки та личинки другого покоління *колорадського жука*. За умов посушливого (температури понад 26°C та вологості 58-75%) липня зростає інтенсивність заселення рослин пізньостиглих сортів картоплі, томатів, баклажанів, а також прискориться розвиток всіх стадій фітофага. Для профілактики резистентності, проводять почергові обробки одним із препаратів: біопрепаратом Актофіт, КЕ, 0,3-0,4 л/га, інсектицидом Актара 25 WG, ВГ 0,07-0,09 кг/га, Конфідор 200 SL, РК 0,15-0,2 л/га, та іншими дозволеними до використання в Україні препаратами.

Повсюди плоди томатів пошкоджуватимуть гусениці совок городньої, бавовникової, помідорної (карадрини), проти яких ефективними є Матч 050 ЕС, КЕ 0,4 л/га.

На *томатах, картоплі* поширюватимуться *фітофтороз, альтернаріоз, макроспоріоз*, які за умов теплої вологої погоди, рясних рос, туманів, різких коливань денних та нічних температур протягом липня матимуть інтенсивний розвиток. Від хвороб рослини оздоровлюють обприскуванням одним із препаратів із різними діючими речовинами, почергово: системно-контактні: Ридоміл Голд МЦ 68 WG, ВГ 2,5 кг/га, Акробат МЦ, ВГ 2 кг/га, Скор, 250 ЕС, КЕ 0,5 л/га, Танос, 50, ВГ, Тайтл, 50 ВГ, 0,6 кг/га, Мелоді Дуо 66,8 WP, ЗП, 2-2,5 кг/га, Інфініто, 61 SC, 687,5, КС, 1,2-1,6 л/га, Дітан М-45, ЗП, 1,2-1,6 кг/га, контактні: Курзат Р 44, ЗП, 2,5-3,0 кг/га, Антракол 70 WG, ВГ, 1,5 кг/га, Купроксат, КС, 3-5 л/га, Ширлан, 500 SC, КС, 0,3-0,4 л/га; та іншими дозволеними фунгіцидами.

Рослинам *капусти* завдаватимуть шкоди гусениці *капустяного та ріпакового біланів, молі, совок*, високий рівень шкідливості яких ймовірний за умов помірної вологості повітря та оптимальних температур протягом місяця. Насадження капусти середньостиглих сортів потребуватимуть захисту від *попелиці*, інтенсивному розвитку якої сприяють високі температурні показники. Від сисних шкідників проводять обприскування одним з препаратів: Децис Профі, 25 WG, ВГ, 0,035 кг/га; Ф'юрі, ВЕ 0,1-0,15 л/га; Актара 25 WG, ВГ 0,07-0,09 кг/га.

Захист від інших шкідників доцільно проводити за чисельності гусениць совок 5 екз. і більше на рослину пізньої капусти за 5% і більше заселених рослин, молі, біланів 2-5 екз. на 10% заселених рослин. Промислові плантації культури захищають препаратами Номолт, КС 0,3 л/га; Фастак, Альтекс, Ф'юрі КЕ 0,1-0,15 л/га; Дімілін 480, КС 0,35-0,5 л/га; Матч 050 ЕС КЕ 0,4 л/га, інші.

На всіх овочевих культурах проти совок для зменшення пестицидного навантаження та під час збору вражаю слід застосовувати трихограми з нормою випуску 100-150 тис осіб на га.

Баштанні (огірки, кабачки, кавуни, дині, ін.) культури скрізь заселятимуться *баштанною попелицею, тепличною білокрилкою, тютюновим трипсом, павутинним кліщем*. Проти яких доцільно

застосовувати Карате 050 ЕС, КЕ, Карате Зеон, 050 СС, СК 0,1 л/га, Актеллік 500 ЕС, КЕ, 0,3-1,5 л/га, інші дозволені препарати.

У липні овочеві культури продовжить активно заселяти та шкодити рослинам **звичайний навутинний кліщ**. У спекотну та суху погоду втрати врожаю від шкідника можуть сягати 50 - 60%, а при перевищенні порогу шкодочинності рослини можуть повністю загинути. Інтенсивному розвитку та поширенню цього шкідника сприяють погодні умови, а саме висока температура повітря і низька відносна вологість повітря. Оптимальною для розвитку кліща температурою є +29 - +31°C, а вологість повітря – 35-55%. З підвищенням температури інтенсивність яйцекладки зростає. Протягом вегетаційного періоду кліщ може дати до 10-12 поколінь.

Масовий розвиток **бактеріозу, антракнозу, фузаріозного в'янення, пероноспорозу** ймовірний у разі теплої дощової погоди, високої вологості, опадів, ранкових рос, туманів. Оздоровлюють рослини від хвороб системними препаратами: Альєтт 80 WP, ЗП, 2 кг/га; Ридоміл Голд МЦ 68 WG, ВГ, 2,5-3 кг/га, Квадріс 250 SC, КС, 0,6 л/га інші. Наступні обробки посівів проводять через 8-10 днів з дотриманням санітарних вимог щодо використання препаратів.

Що треба знати, обираючи фунгіцид? По-перше, ефективність фунгіцидів залежить від інтенсивності розвитку хвороби на час проведення обприскування. Якщо у цей період складаються сприятливі погодні умови для розвитку хвороби, то період захисної дії препарату може скоротитися наполовину або й удвічі. За таких умов слід обирати й використовувати фунгіциди з тривалішим періодом захисної дії.

По-друге, основні збудники хвороб – гриби різних класів, і на полі часто буває змішана інфекція. Тому для повноцінного захисту однокомпонентного препарату недостатньо, адже жодна діюча речовина не може забезпечити потрібну ефективність проти всіх збудників хвороб.

По-третє, щоб отримати максимальну ефективність фунгіцидів, слід звернути увагу на якість обприскування. Це особливо важливо для досягнення кращої превентивної дії препаратів, коли треба не просто нанести препарат на рослину, а й забезпечити рівномірне покриття всієї рослини.

Плодові та виноградні насадження

На початку липня продовжиться відродження гусениць другого покоління **яблуневої плодожерки**, які будуть харчуватися в яблуневих садах протягом усього місяця. Значної шкоди гусениці яблуневої плодожерки завдаватимуть передусім незахищеним садам.

Повсюдно плодові насадження, передусім сливи, яблуні потерпатимуть від сисних шкідників (**попелиць, кліщів, медяниць, щитівок**). В липні літатимуть та відкладатимуть яйця метелики **розової листокрутки, шовкопрядів, яблуневої молі**.

Посушлива жарка погода в липні сприятиме розвитку **борошнистої роси** на яблуні, передусім на сприйнятливих сортах. У разі теплої, з частими дощами і росами погоди, відбуватиметься масовий розвиток **парші, моніліозу**,

кучерявості листків **персика**, різних **плямистостей** листя на **сім'ячкових** і **кісточкових плодових**.

Плодові насадження захищають від комплексу шкідників і хвороб не раніше втрати токсичності пестицидів попереднього обприскування. Проти рухомих личинок **щитівок** і **несправжніх щитівок**, **мінуючих молей**, **кліщів**, **червиці** в'їдливої **зерняткові сади** обробляють Данадимом стабільним, КЕ 2 л/га або Шаманом, КЕ, 1-1,5 л/га з додаванням проти парші Малвіну 80 ВГ, 1,8-2,5 кг/га або Поліраму ДФ, ВГ, 2,5 кг/га, а також проти борошнистої роси Тіовіт Джет 80 WG, ВГ 8 кг/га, або Кумулус ДФ, ВГ 6 кг/га, дотримуючись чергування препаратів.

Зимові сорти яблуні та груші наприкінці липня проти плодової гнилі, борошнистої роси обприскують Топсіном -М, ЗП 1,0-2,0 кг/га або Світчем 62,5 WG 0,75-1 кг/га.

Відразу після збору врожаю і ще двічі з інтервалом 12 днів кісточкові дерева оздоровлюють від кокомікозу Хорусом, 75 WG, ВГ, 0,25-0,3 кг/га чи Фиталом, РК, 2 л/га.

У **виноградниках** в липні шкодитиме друге покоління **гронової листокрутки**, листки пошкоджуватимуть **виноградний зудень**, **павутинні**, інші **кліщі**. За випадання дощів масово поширюватимуться **мілдью**, **сіра гниль**, **чорна плямистість**. Суха спекотна з відносною вологістю повітря 70-95% погода сприятиме ураженню кущів **оїдіумом**.

У період росту ягід, за пошкодження 3% і більше суцвіть гусеницями першого покоління гронової листокрутки, через 10 днів льоту метеликів другого покоління осередки вогнищ обприскують Біммер, КЕ 1,2-3 л/га.

Від мілдью, чорної плямистості, інших хвороб, розвиток яких посилюватиметься за підвищеної вологості повітря та температури +17+25°C, виноградники оздоровлюють Квадрісом 250 SC, КС 0,8 л/га, Тіовіт Джет 80 WG, ВГ 5-8 кг/га. Епіфітотійного характеру за теплої та сухої погоди ймовірно отримає оїдіум, проти якого застосовують Флінт Стар, 520 SC, КС 0,5 л/га, Топаз, 100 ЕС КЕ, 0,15-0,25 л/га, інші.

Проти кліщів за наявності 3-5 і більше екз./листок застосовують Ніссоран, ЗП, 0,24-0,36 кг/га та інші препарати.

Проведення постійного моніторингу за фітосанітарним станом сільськогосподарських угідь надасть можливість своєчасного виявлення шкідників та хвороб для подальшого регулювання чисельності шкідливих організмів з метою зменшення їх негативних дії на майбутній врожай.

Нагадуємо, що до роботи з пестицидами допускаються лише ті особи, які пройшли навчання з питань безпечного поводження з пестицидами та мають посвідчення про право роботи з пестицидами.

Важливо! Головне управління Держпродспоживслужби в Херсонській області наголошує, що під час проведення заходів із застосування засобів захисту рослин слід **суворо дотримуватися** санітарних правил, регламентів застосування препаратів, правил і заходів з охорони праці та використовувати

препарати лише відповідно до «Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Для захисту картоплі, овочевих, баштанних, плодових культур та виноградників у приватному секторі необхідно застосовувати препарати, дозволені для роздрібного продажу населення, згідно «Переліку...».

За необхідності застосування хімічного обробітку за 3 доби попередити органи місцевого самоврядування, власників пасік про час та місце проведення (вказати назву, ступінь і строк дії токсичності препарату). Обробки необхідно проводити в тиху, безвітряну погоду в ранішні та вечірні години.

Пам'ятаймо! Під час проведення польових робіт в умовах воєнного стану, необхідно дотримуватися правил безпечного поводження умов праці.

